

Identity “Suan Sunandha” and souvenir design for Suan Sunandha Rajabhat University

การออกแบบของที่ระลึกของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

นวกรณ์ ศรีสรณกุลวงศ์

Abstract

This research objective aimed to study the identity of “Suan Sunandha” and the product design of the university. According to the concept of creative economics focusing on producing creative products which is the main capital in production process, the thought behind the project is differently from other product design works by preserving the identity of Suan Sunandha and balancing the value and the capital in production. De’coupage technique was chosen to use in the research to produce craft products which can be use in small or massive scale.

The scope of the research consists of 3 sets of souvenir product design which has 10 pieces of works. The research methodology combined both the documentary research and the field research related to the project .From the result of the research found that The queen Sunandha picture, patterns from the palace in Suan Sunandha , “ส” which is the abbreviation of the queen’s name , the King Rama thenineth’s emblem and Kaewjuawjom flower

are the true indentity of the university. Through the process of redesigning the souvenirs, the research gave the other choice to students and staffs in chosing the product design which represents true identity of Suan Sunandha.

Keywords: the identity, Suan Sunandha, souvenir design

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา อัตลักษณ์ “สวนสุนันทา” กับการออกแบบของที่ระลึกของมหาวิทยาลัย ที่ให้ความสำคัญ ด้านความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นต้นทุนหลักในการผลิต ทำให้เกิดความคิดต่าง และไม่ทิ้งความเป็นตัวตนมากกว่า มูลค่าและต้นทุนของวัสดุที่ใช้ในการผลิต ผ่านวิธีดำเนินการวิจัย โดยศึกษาข้อมูลภาคเอกสารเน้นประวัติความเป็นมาของวังสวนสุนันทา เพื่อค้นหาอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยที่มีที่ตั้งเป็นเขตพระราชฐานเดิม และศึกษาเทคนิคงานเดคูพาจ เพื่อออกแบบสินค้าของที่ระลึกต้นแบบของมหาวิทยาลัยจำนวน 3 ชุด 10 ชิ้น พบว่า อัตลักษณ์ที่เหมาะสมนำมาใช้ในงานวิจัยคือ พระบรมราชานุสรณ์ สมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ พระบรมราชเทวี ลวดลายจากสถาปัตยกรรมของพระตำหนักภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เครื่องหมาย “ส” ภายใต้มงกุฎพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นพระนามย่อของสมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ พระบรมราชเทวี และ พระราชลัญจกรประจำรัชกาลที่ 9 เป็นตราสัญลักษณ์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏ

นวกรณ์ ศรีสรณกุลวงศ์

เลขที่ 154 ถนน บำรุงเมือง แขวง/ตำบลสำราญราษฎร์ เขต/อำเภอ พระนคร
จังหวัด กรุงเทพฯ รหัสไปรษณีย์ 10200

โทรศัพท์ 02-2212742 โทรศัพท์มือถือ 0814451783

E-mail nu_babyrose@hotmail.com

และดอกแก้วเจ้าจอม ดอกไม้ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เมื่อนำมาออกแบบโดยผ่านขั้นตอนการออกแบบวางลวดลายลงบนชิ้นงาน ทำให้ได้ผลงานรูปแบบใหม่

จากการสร้างสรรค์ของที่ระลึกของมหาวิทยาลัย โดยนำอัตลักษณ์ “สวนสุนันทา” ผ่านการออกแบบสร้างสรรค์ ผลการวิจัยพบว่า สามารถผลิตของที่ระลึกต้นแบบ โดยใช้เทคนิคเคคูพาง สร้างของที่ระลึกที่มีความสวยงาม และพบว่าเทคนิคเคคูพางยังสามารถต่อยอดนำไปทำผลิตในปริมาณหรืองานฝีมือ โดยการปรับปรุงวัสดุในการสร้างลวดลายให้มีความเหมาะสมกับปริมาณที่ต้องการ

คำสำคัญ: ออกแบบของที่ระลึก, สวนสุนันทา, อัตลักษณ์สวนสุนันทา

บทนำ

การสร้างสรรคผลงานทางการออกแบบมีการพัฒนาขึ้นอยู่เสมอ ๆ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างสรรคงานด้านสิ่งพิมพ์ การออกแบบสื่อเทคโนโลยี ฯลฯ ในปัจจุบัน มีหน่วยงานจำนวนมากไม่น้อยที่ให้ความสนใจต่อ แนวคิด “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” (Creative Economy) เพราะเศรษฐกิจสร้างสรรค์มีความสำคัญมากต่อการพัฒนาประเทศ ด้วยการนำต้นทุนมาจาก “ไอเดีย” หรือความคิดของเรานั้นเอง แต่เราจะต้องคิดให้ต่าง คิดให้เด่น โดยไม่ทิ้งกลิ่นอายความเป็นตัวตนของเรา ในการออกแบบผลิตภัณฑ์สินค้าประจำท้องถิ่นหรือหน่วยงานย่อมสามารถทำได้ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ด้วยการนำเสนอ อัตลักษณ์ที่โดดเด่นขององค์กรมาใช้ในการออกแบบตามแนวความคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่เน้นเรื่องมูลค่าทางความคิดในการสร้างสรรคมากกว่ามูลค่าของวัสดุ (ศูนย์สร้างสรรคงานออกแบบ.2553:ออนไลน์) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาเป็นมหาวิทยาลัยที่อยู่บน

เขตพระราชฐานเดิมและมีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจ ผู้วิจัยจึงต้องการสืบค้นประวัติ ความเป็นมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบันของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา แล้ววิเคราะห์เพื่อค้นหา อัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยและเลือกใช้ให้เหมาะสมกับชิ้นงานในโครงการวิจัย

ประวัติความเป็นมาที่ยาวนานเริ่มจากสวนสุนันทาเป็นเขตพระราชฐานซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดให้สร้างไว้เพื่อให้เป็นสถานที่พักผ่อน พระอิริยาบถแทนการเสด็จประพาสหัวเมืองพระองค์มีพระราชประสงค์ให้สวนนี้มีลักษณะเป็นสวนป่า โปรดให้หาพันธุ์ไม้ดอกไม้ผลที่ดีและหาได้ยากนานาชนิด มาปลูกไว้ในสวนแห่งนี้ด้วย เชื่อกันว่าพระองค์ทรงดำริจะสร้างขึ้นให้งดงามเหมือนสวนทอญบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ซึ่งเป็นอุทยานอันน่ารื่นรมย์เป็นที่สุดนอกจากนี้พระองค์ทรงมีพระราชประสงค์จะให้รำลึกถึงสมเด็จพระปิยมหาราชของพระองค์คือ “สมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์” ซึ่งสิ้นพระชนม์ในคราวเรือล่มระหว่างเสด็จประพาสพระราชวังบางปะอินจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงโปรดพระราชทานนามสวนแห่งนี้ว่า “สวนสุนันทา” นอกจากเหตุผลที่ทรงสร้างสวนสุนันทาไว้เพื่อประทับพักผ่อนแล้วยังมีเหตุผลอีกประการหนึ่ง คือ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงทราบดีว่าพระองค์เป็นผู้มีครอบครัวมาก ในวันหนึ่งข้างหน้า ถ้าสิ้นรัชสมัยของพระองค์ บรรดาเจ้าจอมที่มีพระราชธิดา และบรรดาเจ้าจอมทั้งหลายจะลำบาก สำหรับเจ้าจอมที่มีพระเจ้าลูกเธอพระองค์ชายคงไม่มีปัญหา เพราะได้ออกไปอยู่วังกับพระราชโอรส พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงหาทางที่จะช่วยเหลือครอบครัวพระองค์แต่เนิ่น ๆ (วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, 2523:15)

เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นครองราชสมบัติได้ทรงพระราชดำริว่าสถานที่ในพระบรมมหาราชวังชั้นในคับแคบไม่เหมาะสมจะเป็นที่ประทับของพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายในจึงโปรดให้สร้าง

พระตำหนักและตึกในบริเวณสวนสุนันทาขึ้นอีกหลายหลัง แล้วโปรดให้เป็นที่พักประทับของพระมเหสี เจ้าจอมมารดา เจ้าจอมและพระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จำนวน ๓๒ ตำหนัก

ตำหนัก แต่ละตำหนักมีพื้นที่ว่างเป็นอาณาบริเวณมาก บ้างน้อยบ้าง พระตำหนักใหญ่อันเป็นที่ประทับของพระมเหสีและพระราชธิดา มีเนื้อที่กว้างใหญ่ และมีการปลูกสร้างอาคารสำหรับให้บรรดาผู้ที่ห้อมล้อมพระเกียรติยศได้อยู่อาศัยด้วย ตำหนักต่าง ๆ มี 3 ขนาดและมี 2 รูปแบบ คือ

1. พระตำหนักขนาดใหญ่ จัดเป็นที่ประทับของพระมเหสี และสมเด็จพระเจ้าฟ้าพระราชธิดาในรัชกาลที่ 5 ตำหนักเหล่านี้จะตั้งอยู่รายรอบสระ หรือไม่ก็ตั้งอยู่ในตำแหน่งใกล้ทางเข้าของสวนสุนันทาด้านทิศใต้หนักตึกเป็นตำหนักตึกยกพื้นสูงประมาณ 1.00 เมตร สูงสองชั้น มีหลังคาทรงสูง มุงด้วยกระเบื้องว่าว ภายในตำหนักแบ่งเป็นส่วนๆ คล้ายจะเป็น “อาคารชุด” ติดต่อกันได้ แต่บางหลังก็มีลักษณะพิเศษแตกต่างกันออกไป ลักษณะภายในส่วนมากจะเป็นกลุ่มห้องเรียงกันไป ยกเยื้องกัน แต่ละชุดมีบันไดทางขึ้นลงแยกกัน แต่เชื่อมด้วยเฉลียงด้านหน้ายาวตลอด มีหน้าต่างเป็นบานกระทุ้งตอนกลางเป็นเกล็ดไม้เปิดถึงพื้น ภายในมีลูกกรงไม้

2. ตำหนักขนาดกลาง เป็นที่ประทับของพระราชธิดาชั้นพระองค์เจ้า มีเนื้อที่ประมาณ 1 ไร่เศษ และตำหนักหรือเรือนขนาดเล็ก เป็นที่พำนักของเจ้าจอม มีเนื้อที่ประมาณ

3. งานเศษเป็นตำหนักที่ประทับของพระราชธิดา เจ้าจอมมารดา หรือเรือนเจ้าจอม ตั้งอยู่ริมรั้วด้านทิศเหนือ และทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ตำหนักหรือเรือนดังกล่าวมีทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็ก ประมาณ 21 ตำหนักเป็นตำหนักตึก ยกพื้นสูงประมาณ 2.00 เมตร ตอนบนสูง 2 ชั้น หลังคาทรงสูง มุงด้วยกระเบื้องว่าว ภายในเป็นห้องเรียงกัน ด้านหน้ามีเฉลียงลื่นสุดที่ห้อง

สำคัญห้องหนึ่ง ที่เฉลียงมีหน้าต่างเป็นบานกระทุ้ง ตอนกลางเป็นเกล็ดไม้ เปิดถึงพื้น ลักษณะเดียวกับตำหนักใหญ่ ภายในตำหนักมีบันได 2 ทาง หัวท้ายบันไดหนึ่งเป็นบันไดใหญ่ อีกบันไดหนึ่งเป็นบันไดบริวาร ใกล้กับบันไดบริวารนี้มีห้องสรง ส่วนใต้บันไดเป็นห้องน้ำขนาดเล็ก ตำหนักขนาดเล็กนี้ทางสี่เหลี่ยมเหมือนกันหมดทุกหลัง (วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, 2523:30)

ทุกตำหนักมีการปลูกดอกไม้ใบอย่างงดงาม มีรั้วไม้ระแนงหรือรั้วต้นพุทธรักษาพองาม แต่สามารถติดต่อเดินถึงกันและกันได้

ครั้นถึงปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองขึ้น บรรดาพระบรมวงศานุวงศ์ ในสวนสุนันทา หวั่นเกรงภัยจากการเมือง จึงได้ทยอยกันออกไปจากสวนสุนันทาจนหมดสิ้นบางพระองค์ได้เสด็จออกไปอยู่หัวเมือง และหลายพระองค์เสด็จลี้ภัยการเมืองไปอยู่ต่างประเทศ โรงเรียนนิภาคารจึงเลิกดำเนินการไปโดยปริยายนับแต่นั้น มาสวนสุนันทาที่เคยงดงามก็ถูกทอดทิ้งขาดการดูแลเอาใจใส่ ตำหนักต่างๆ ชำรุดทรุดโทรมเป็นอันมาก พื้นที่ภายในรกร้างว่างเปล่าต่อมาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เห็นว่าสวนสุนันทาถูกทอดทิ้งรกร้างอยู่ไม่ได้ทำประโยชน์จึงเห็นสมควรให้นายกรัฐมนตรีได้ใช้ประโยชน์เป็นที่อยู่อาศัยของรัฐมนตรีและผู้แทนราษฎรแต่สภาผู้แทนราษฎรขอเพียงพื้นที่ภายนอกกำแพงติดถนนสามเสนสร้างเป็นบ้านพักของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น คณะรัฐมนตรีจึงลงมติเห็นสมควรว่า ควรใช้สถานที่นี้ให้เป็นประโยชน์แก่การศึกษาและมอบให้กระทรวงธรรมการ (กระทรวงศึกษาธิการในปัจจุบัน) ดำเนินการจัดตั้งให้เป็นสถานศึกษาของชาติ และสถานที่ศึกษานี้ให้ชื่อโดยคงชื่อเดิมของสถานที่เพื่อเป็นอนุสรณ์ โดยขนานนามว่า “โรงเรียนสวนสุนันทาวิทยาลัย” เริ่มเปิดการศึกษามาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๘๐ เป็นต้นมาจนได้เปลี่ยนเป็นวิทยาลัยครูสวนสุนันทา สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา และมาเป็น

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาในปัจจุบัน (สำนักศิลปะ และวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.2554: ออนไลน์)

ในปัจจุบันได้มีการจัดทำของที่ระลึกของมหาวิทยาลัย เพื่อการจำหน่ายให้กับนักศึกษาและบุคลากร ตลอดจนผู้บริหารเพื่อประโยชน์การใช้สอยทั่วไป และการนำไปมอบเป็นของที่ระลึกในวาระโอกาสต่างๆ โดยในที่นี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษารูปแบบของที่ระลึกเพื่อการจัดจำหน่ายให้กับนักศึกษา อาจารย์และบุคลากรภายในมหาวิทยาลัยเป็นหลัก

วัตถุประสงค์

1. เพื่อออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาให้มีมูลค่าเพิ่มภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์
2. เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยลงสู่ผลิตภัณฑ์ของมหาวิทยาลัย
3. เพื่อวิเคราะห์แนวทางการออกแบบโดยใช้อัตลักษณ์ และวัฒนธรรมของแต่ละหน่วยงานหรือพื้นที่ ว่าสามารถทำได้อย่างไร เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบประเภทอื่นๆ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มประชากรในการวิจัยครั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยศึกษาประวัติความเป็นมาของมหาวิทยาลัยเพื่อหาอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการออกแบบของที่ระลึก ดังนั้นกลุ่มประชากรจึงเป็น ของที่ระลึกของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1) ภาพถ่าย ผู้วิจัยทำการถ่ายภาพสถานที่ต่างๆภายในมหาวิทยาลัย เป็นภาพประกอบหลักและสร้างลวดลายหลักมาใช้ในการออกแบบ

2.2) โปรแกรม Adobe Illustrator และโปรแกรม Adobe Photoshop ซึ่งเป็นโปรแกรมที่ช่วยเหลือในการออกแบบและการสร้างลวดลาย

2.3) สี น้ำยาประเภทต่างๆสำหรับเทคนิคงานเดคูพาด และชิ้นงานดิบสำเร็จรูปประเภทต่างๆ เช่น กรอบรูป เครื่องแก้วรูปแบบต่างๆ ฯลฯเพื่อใช้ในผลิตชิ้นงาน

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1) ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารบทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมาของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ที่มีประวัติศาสตร์จากพระราชอุทยานมาเป็นสถานศึกษาในปัจจุบัน มีสิ่งที่น่าจดจำและน่าสนใจมากมาย เช่น รูปแบบสถาปัตยกรรมของพระตำหนักต่างๆที่มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นและน่าจดจำ พระบรมราชานุสรณ์ ของสมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ พระบรมราชเทวี หรือดอกไม้ประจำมหาวิทยาลัยที่เป็นพันธุ์ไม้ที่เริ่มปลูกเป็นครั้งแรกในวังสวนสุนันทา ฯลฯ

3.2) สำรวจรูปแบบผลิตภัณฑ์ ของที่ระลึกของมหาวิทยาลัยในปัจจุบัน พบว่าในปัจจุบันของที่ระลึกมีการใช้สถานที่สำคัญภายในมหาวิทยาลัย ดอกแก้วเจ้าจอมซึ่งเป็นดอกไม้ประจำมหาวิทยาลัยและเครื่องหมาย “ส” ภายใต้มงกุฎพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นพระนามย่อของสมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ พระบรมราชเทวี และ พระราชลัญจกรประจำรัชกาลที่ 9 เป็นตราสัญลักษณ์ประจำสถาบันราชภัฏ นำมาใช้ในแบบภาพถ่าย ภาพวาดสีน้ำ และการตัดทอนให้เหลือรายละเอียดน้อยๆแล้วพิมพ์ลงบนผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกแบบต่างๆทำให้ความน่าสนใจในของที่ระลึกบางประเภทลดลง

รูปที่ 1 ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ของมหาวิทยาลัย ประเภทสมุด
โน้ตคลาย

รูปที่ 2 ภาพสมุดโน้ตคลายแบบที่ใช้เครื่องหมาย
สัญลักษณ์ของสวนสุนันทาด้านหน้าและด้านหลัง

รูปที่ 3 ตัวอย่างผลิตภัณฑ์
ของมหาวิทยาลัยประเภทนาฬิกา

รูปที่ 4 ถ้วยกาแฟพิมพ์ลายสีแดงเป็นภาพสถานที่สำคัญของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

3.3) ศึกษารูปแบบของที่ระลึกที่สามารถจำแนกตามจุดประสงค์ของการนำไปใช้เพื่อสรุปประเภทชุดงานออกแบบของที่ระลึกของมหาวิทยาลัย ตลอดจนการคัดเลือกเทคนิคในการสร้างสรรค์และผลิตเป็นชิ้นงาน ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปและกำหนดชุดงานที่ทำการออกแบบคือ ของที่ระลึกประเภทเครื่องเขียน ของที่ระลึกประเภทเครื่องใช้ทั่วไป และของที่ระลึกเพื่อการตกแต่ง โดยใช้เทคนิคเคคูพาง ที่เป็นเทคนิคที่สามารถทำชิ้นงานต้นแบบได้สวยงามและนำไปพัฒนาในรูปแบบของการผลิตได้ทั้งในรูปแบบงานฝีมือ หรือรูปแบบอุตสาหกรรม

3.4) ดำเนินการผลิตชิ้นงานต้นแบบโดยนำอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยที่มีอยู่ผ่านการเลือกใช้ทฤษฎีทางการการออกแบบการสร้างลวดลายผ่านทางอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยรวมถึงแนวความคิด “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” (Creative Economy) ที่เน้นเรื่องมูลค่าทางความคิดในการสร้างสรรค์มากกว่ามูลค่าของวัสดุผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกของมหาวิทยาลัยต้นแบบในงานวิจัยจึง ผ่านกระบวนการคิดและการจัดวางองค์ประกอบโดยอาศัย

หลักความสมดุล(Balance) ผ่านการใช้ลวดลายจากภาพของจริง ลวดลายดอกไม้ ลวดลายเรขาคณิต มาใช้เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบมีความสวยงาม ดูเรียบง่าย โครงสร้างที่ใช้มี 2 ชุดได้แก่ โครงสร้างสี่เหลี่ยม สามเหลี่ยม และโครงสร้างวงกลม ผู้วิจัยนำมาจากสีของพระตำหนักภายในวังสวนสุนันทา มาใช้เป็นหลัก และดอกแก้วเจ้าจอม ตลอดจนการใช้อักษร “ส” ภายใต้มงกุฎพระมหากษัตริย์และ พระราชลัญจกรประจำพระองค์ เป็นตราสัญลักษณ์ประจำสถาบันราชภัฏในปัจจุบัน มาเป็นส่วนประกอบในชิ้นงานเมื่อนำเอาอัตลักษณ์ที่ได้เลือกไว้เข้าสู่กระบวนการออกแบบเป็นกระบวนการใช้ความคิดด้านการจัดวางองค์ประกอบให้เหมาะสมกับชิ้นงาน ด้วยต้นทุนการผลิตที่ไม่สูงจนเกินไป แต่ผลงานที่ได้มีเอกลักษณ์และตัวตนที่ชัดเจน ซึ่งเป็นแนวทางของการทำงานภายใต้แนวความคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ นำมาสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ผู้วิจัยได้ทำการเลือกชิ้นงานโดยคำนึงถึงความต้องการของผู้บริโภค กาลเวลา สมัยนิยม จุดมุ่งหมายของการออกแบบ ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ในพื้นที่ที่สามารถหาได้ง่าย จึงเลือกใช้ชิ้นงานสำเร็จรูปที่มีจำหน่ายอยู่ในท้องตลาดที่มีราคาถูก และเป็นที่ยอมรับ แต่สามารถนำมาใส่รูปแบบ และความคิดทำให้เกิดการเพิ่มมูลค่า

การออกแบบชุดเครื่องเขียน จำนวน 1 ชุด (2ชิ้นงาน) ประกอบไปด้วย สมุดบันทึกขนาดเล็ก จำนวน 2 แบบด้วยการนำเอาลวดลายและโครงสร้างสถาปัตยกรรมของตำหนักต่างๆที่ยังคงปรากฏอยู่ในปัจจุบัน คือ รูปแบบหน้าต่างที่จะพบเห็นได้ทุกตำหนัก ลวดลายกระเบื้องตกแต่งผนังมาจัดเรียงต่อเป็นกรอบ(border) และสร้างจุดเด่นในการใช้ขนาดใหญ่ วางกึ่งกลางของหน้าปก โดยใช้โปรแกรม Adobe Illustrator และโปรแกรม Adobe Photoshop มาช่วยในด้านการจัดวางและการตกแต่งรูปภาพเพื่อให้มีความสมบูรณ์และเหมาะสมกับการนำมาใช้งานในแต่ละชิ้นงาน

รูปที่ 5 สมุดบันทึกขนาดเล็ก จำนวน 2 แบบ

การออกแบบของที่ระลึกเพื่อการตกแต่ง จำนวน 1 ชุด (5ชิ้นงาน) ในการวางองค์ประกอบนั้นจะพิจารณาถึงโครงสร้างของวัสดุและการนำไปตกแต่งให้สอดคล้องในแต่ละชิ้นงาน คือ ภาพปูนสามมิติจำนวน 1 ชิ้น งานแก้วสำหรับการตั้งประดับตกแต่ง จำนวน 1 ชิ้น ผู้วิจัยใช้รูปพระบรมราชานุสรณ์ สมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ พระบรมราชเทวี และลวดลายดอกแก้วเจ้าจอมนำมาประกอบกัน เพื่อให้ชิ้นงานเกิดความแตกต่างจากงานทั่วไป จึงใช้เทคนิคงานเดคูพาจ การลงสีแตก และสร้างมิติให้รูปภาพด้วยการใช้ดินมวลเบาเน้นรายละเอียดบางจุดให้ดูน่าสนใจ ชุดกรอบรูปเพื่อการตกแต่ง จำนวน 1 ชิ้น ป้ายประดับตกแต่งทรงรี จำนวน 1 ชิ้น เลือกลวดลายและองค์ประกอบต่างๆจากสถาปัตยกรรมของพระตำหนักภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร แจกันแก้วเพื่อการตกแต่ง จำนวน 1 ชิ้นเลือกใช้เครื่องหมาย “ส” ภายใต้มงกุฎพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นพระนามย่อของสมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ พระบรมราชเทวี พระราชลัญจกรประจำรัชกาลที่ 9 เป็นตราสัญลักษณ์ประจำสถาบันราชภัฏ มาจัดวางในแจกัน ด้วยเทคนิคงานเดคูพาจบนแก้ว

รูปที่ 6 ชิ้นงานผลิตภัณฑ์เพื่อการตกแต่ง

การออกแบบผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องใช้ทั่วไป จำนวน 1ชุด (3ชิ้นงาน) ประกอบไปด้วย ชุดจานรองแก้ว จำนวน 1ชุด กล่องใส่กระดาษทิชชู จำนวน 2 ชิ้น ที่เลือกใช้สีของอาคารและองค์ประกอบต่างๆจากสถาปัตยกรรมของพระตำหนักภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เพื่อให้เห็นถึงรูปแบบและความงามของตำหนักต่างๆที่ยังปรากฏอยู่ในปัจจุบันภายในมหาวิทยาลัย และนาฬิกาแขวนผนังทรงกลม จำนวน 1 ชิ้นผู้วิจัยนำเอาดอกแก้วเจ้าจอมมาจัดองค์ประกอบให้เกิดกรอบแบบทรงกลม ซ้อนกัน เป็นการจัดองค์ประกอบแบบการซ้ำที่มีลักษณะคล้ายกันแต่รูปร่างไม่เหมือนกัน

รูปที่ 7 ชิ้นงานผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องใช้ทั่วไป

3.5) เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลในทั่วไปมหาวิทยาลัยผ่านการศึกษาข้อมูลต่างๆจะเห็นได้ว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาเป็นหน่วยงานของรัฐที่ไม่มีวัตถุประสงค์ของตนเองเหมือนกับชุมชน ท้องถิ่นในภูมิภาคต่างๆ จึงมีข้อดีในการเลือกผลิตชิ้นงานต้นแบบสามารถที่จะเลือกใช้ชิ้นงานดิบสำเร็จรูปที่มีในท้องตลาด เพื่อการประหยัดต้นทุนในการสร้างโครงสร้างใหม่ โดยเลือกชิ้นงานดิบที่ตรงกับแนวความคิดในการออกแบบสร้างสรรค์ และชิ้นงานที่ผู้วิจัยนำเสนอ คือ การออกแบบชุดเครื่องเขียน , การออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อการตกแต่ง และการออกแบบผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องใช้ทั่วไปคือ ในชุดเครื่องเขียน ผู้วิจัยเลือกสมุดบันทึกมีเส้นขนาดเล็ก สำหรับผลิตภัณฑ์เพื่อการตกแต่ง และเครื่องใช้ทั่วไป ผู้วิจัยเลือกวัสดุงาน แก้วสีเหลี่ยม และไม้ MDF เหตุที่เลือกเป็นหลัก เนื่องจากชิ้นงานที่ผลิตทั้งสองชนิดมีโครงสร้างแข็งแรง มีความหนาให้เลือกใช้ สามารถวางในท้องตลาดปัจจุบัน เช่น ตลาดนัดสวนจตุจักร ร้านค้า งานฝีมือทั่วไป และถ้าต้องการผลิตในเชิงพาณิชย์ ที่ผลิตในจำนวนมากก็สามารถสั่งทำได้ด้วยความรวดเร็ว

เทคนิคงานเคคูพาจ เป็นเทคนิคที่ผสมระหว่างงานฝีมือ และงานพิมพ์ จึงสามารถนำไปนั้นมีความพยายามใน

การหาวัสดุในท้องถิ่นที่หาง่ายไม่ยาก ไม่ส่งผลต่อราคาที่สูงเกินไปเมื่อมีการผลิตจำหน่าย ดังนั้น ชิ้นงานที่เกิดจากเทคนิคเคคูพาจจึงสามารถรองรับการผลิตผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกของมหาวิทยาลัยได้แต่ปัญหาที่พบในการทำคือ ทักษะ และเทคนิคที่ชำนาญ และวัสดุที่จะสามารถช่วยในการประหยัดและลดต้นทุน ที่ผู้ผลิตควรจะมีความรู้และความเข้าใจในระดับหนึ่ง เพื่อลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นลงได้

ผลการดำเนินงาน

1. แนวความคิด “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” (Creative Economy) เป็นแนวคิดที่เน้นเรื่องมูลค่าทางความคิดในการสร้างสรรค์มากกว่ามูลค่าของวัสดุ ดังนั้น การออกแบบชิ้นงานของที่ระลึกของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จึงต้องใช้เอกลักษณ์ของมหาวิทยาลัยที่มีอยู่มาเป็นประเด็นหลักในการออกแบบของที่ระลึก ผ่านการออกแบบด้วยการใช้ทฤษฎีทางการออกแบบ การสร้างลวดลาย กระบวนการคิด และการจัดวางองค์ประกอบ ผ่านการใช้ลวดลายจากภาพของจริง ลวดลายดอกไม้ ลวดลายเรขาคณิต มาใช้ รวมถึงเทคนิคเคคูพาจในการผลิตชิ้นงานที่สามารถใส่รายละเอียดได้ มีความสวยงามรูปแบบของที่ระลึกที่ได้จึงมีความแตกต่างจากของที่ระลึกทั่วไป สามารถผลิตได้อย่างรวดเร็ว จึงสามารถตอบสนองการออกแบบเพื่อเพิ่มมูลค่า

2. จากการศึกษาข้อมูลต่างๆ พบว่าเอกลักษณ์ที่ชัดเจนของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาที่สามารถนำมาใช้ในการออกแบบในงานวิจัยครั้งนี้คือ พระบรมราชานุสรณ์ สมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ พระบรมราชเทวี, ลวดลายและองค์ประกอบต่างๆจากสถาปัตยกรรมของพระตำหนักภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, เครื่องหมาย “ส” ภายใต้มงกุฎพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นพระนามย่อของสมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ พระบรมราชเทวี, พระราชลัญจกรประจำรัชกาลที่ 9

เป็นตราสัญลักษณ์ประจำสถาบันราชภัฏ และดอกแก้วเจ้าจอม ดอกไม้ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ในการออกแบบนั้นไม่สามารถนำเอาอัตลักษณ์ทั้งหมดนี้มาใช้ชิ้นงานเพียงชิ้นใดชิ้นหนึ่งได้ จึงจำเป็นต้องเลือกอัตลักษณ์แต่ละด้าน นำมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับชิ้นงาน เพราะความสวยงามเกิดขึ้นได้จาก การจัดวางตามหลักองค์ประกอบศิลป์คือ การสร้างจุดเด่นด้วยขนาดของภาพที่นำมาใช้และจัดวางในรูปแบบสมดุล(balance)แบบสองด้านเท่ากัน นอกจากการเลือกใช้รูปภาพแล้วยังสามารถเลือกใช้โครงสร้างที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ ชื่อหน่วยงานเพื่อให้งานออกแบบมีส่วนเชื่อมโยงเข้าหากัน

3. การค้นหาอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ทำให้พบว่าจำเป็นต้องเรียนรู้และศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงาน หรือท้องถิ่นนั้นๆในด้านต่างๆเช่น ประวัติความเป็นมา เอกลักษณ์ที่เห็นได้ชัดเจนเป็นรูปธรรม เช่น วัสดุในท้องถิ่นที่หาง่าย ฯลฯ ประเพณีนิยม เน้นประเด็นสำคัญ จึงจะสามารถกำหนดรูปแบบลงลาย การเลือกวิธีการจัดองค์ประกอบให้เหมาะสม จึงจะสามารถสร้างงานออกแบบของที่ระลึกได้อย่างน่าสนใจ และสะท้อนอัตลักษณ์ของหน่วยงานหรือชุมชนนั้นๆออกมาได้

สรุปและวิจารณ์ผล

การค้นคว้าข้อมูลในด้านต่างๆตามที่ผู้วิจัยกำหนด ทำให้เห็นถึงความชัดเจนของอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยที่เหมาะสมและสามารถผลิตของที่ระลึกของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครได้ ซึ่งในปัจจุบันมีการผลิตสินค้าที่ระลึกผ่านการนำเอาอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมาใช้คือ การใช้ภาพอาคารสายสุทธานภดล, รูปพระบรมราชานุสรณ์สมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ พระบรมราชเทวี , เครื่องหมาย “ส” ภายใต้มงกุฎพระมหากษัตริย์, ตราสัญลักษณ์ประจำสถาบันราชภัฏ และดอกแก้วเจ้าจอมแต่นำมาใช้ในรูปแบบการตัดทอน ลดความละเอียด

ประณีต หรือใช้ภาพเดิมๆในแต่ละชิ้นงาน ตลอดจนการจัดวางองค์ประกอบที่ไม่แตกต่างกันในงานแต่ละประเภท ทำให้คุณค่าของผลงานลดลงไป

ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องปรับรูปแบบของที่ระลึกเน้นให้เห็นถึงความสวยงามของอัตลักษณ์ ในแต่ละอัตลักษณ์ที่นำมาใช้ และเพิ่มเรื่องราว(story)ประวัติความเป็นมาที่ยาวนานของมหาวิทยาลัยสอดแทรกลงไป ส่งเสริมคุณค่าให้กับชิ้นงาน การใช้เทคนิคการทำงานใดๆก็ตามที่เหมาะสมกับชิ้นงานแต่ละประเภท ภาพถ่ายที่นำมาใช้ จำเป็นต้องมีการปรับแต่งเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ และเมื่อนำมาจัดองค์ประกอบอย่างลงตัวกับชิ้นงาน ส่งเสริมชิ้นงานให้ดูโดดเด่นขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” (Creative Economy) ที่เน้นเรื่องมูลค่าทางความคิดในการสร้างสรรค์เป็นหลัก และจะต้องแสดงให้เห็นหน่วยงานที่ผลิตของที่ระลึกนี้ผ่านทางตราสัญลักษณ์ ชื่อหน่วยงานประกอบลงไปด้วย

งานของที่ระลึกเป็นงานที่ต้องอาศัยความประณีต เพื่อให้ของที่ระลึกที่ผลิตนั้นมีคุณภาพและสวยงาม ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก จะต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้บริโภค กาลเวลา สมัยนิยม จุดมุ่งหมายของการออกแบบ ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ในพื้นที่ที่สามารถหาได้ง่ายจึงจะสามารถสร้างชิ้นงานที่มีการแสดงอัตลักษณ์ได้อย่างชัดเจนมากขึ้นจึงจะสามารถเพิ่มความน่าสนใจให้กับงานของที่ระลึกได้

ข้อเสนอแนะ

ในปัจจุบันมีการผลิตผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกสำหรับหน่วยงานราชการ โดยเฉพาะของที่ระลึกของมหาวิทยาลัย โดยทั่วไปการออกแบบนำเสนอผ่านการใช้เครื่องหมาย ชื่อและสีของหน่วยงาน เน้นเรื่องวัสดุเป็นหลัก แต่ใช้การสร้างสรรคน้อย แตกต่างจากการผลิตผลิตภัณฑ์ของหน่วยงานเอกชน ที่มีการใช้กระบวนการคิดสร้างสรรค์เป็นหลัก เช่น การสร้างอัตลักษณ์ การกำหนดประเด็นในการ

สร้างชุดงาน ผ่านการสร้างสรรค์เช่น การออกแบบคาแรกเตอร์ที่หลากหลาย สามารถนำมาเลือกใช้กับผลิตภัณฑ์ได้หลายชนิด

ดังนั้นการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกในปัจจุบันควรให้ความสำคัญต่อประวัติความเป็นมาของหน่วยงาน เพื่อค้นหาอัตลักษณ์ที่ชัดเจน หรือสร้างอัตลักษณ์ใหม่สามารถเลือกใช้กับแนวความคิดในการสร้างสรรค์ออกแบบ ตลอดจนสไตล์และรูปแบบศิลปะที่เหมาะสมต่อหน่วยงาน จนสร้างสรรค์เป็นชิ้นงานออกมา นอกจากนี้ควรทำผลิตภัณฑ์ต้นแบบออกมาเพื่อทดสอบว่าชิ้นงานก่อนการผลิตมีความสวยงาม จะประสบปัญหาในการผลิตในปริมาณที่มากหรือไม่ เพื่อแก้ไขและตรวจสอบความสมบูรณ์ของชิ้นงาน การประเมินราคาต้นทุนการผลิตเพื่อไปผลิตในเชิงพาณิชย์ได้หรือไม่

เอกสารอ้างอิง

- [1] วิทยาลัยครูสวนสุนันทา. 2523. สวนสุนันทาในอดีต. กรุงเทพฯ:ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ. ยินดีต้อนรับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ออนไลน์. เข้าถึงได้จาก URL:<http://issuu.com/creativethailand/docs/ct-magazine-01>. 26 เมษายน 2554.
- [2] สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. ประวัติสวนสุนันทา ออนไลน์. เข้าถึงได้จาก :URL:www.culture.ssru.ac.th/information/fileupload/info_150.doc. 10 สิงหาคม 2554.